

Sabiedrības līdzdalība pašvaldības attīstības plānošanas procesā

Haralds Matulis

*Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte,
Maģistra studiju programma "Kultūras un sociālā antropoloģija"*

Ievads. Pilsoniskā sabiedrība un līdzdalība ir divi būtiski mehānismi mūsdienu demokrātijās, lai nodrošinātu sabiedrības viedokļa ņemšanu vērā. Pilsoniskās sabiedrības idejai ir senas saknes Rietumu politiskajā domā un pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas idejas par atvērto sabiedrību, pilsonisko sabiedrību un līdzdalību tika aktīvi mēģināts iedzīvināt Latvijas sabiedriskajā un politiskajā dzīvē. Lai arī formāli pārņemtas un iekļautas daudzos normatīvajos dokumentos, tās bieži izsauc skepsi post-sociālisma valstu iedzīvotājos, un kritiku no akadēmiķiem. Šis pētījums, kas sākts 2011. gada rudenī, no sociālantropoloģiskas pozīcijas pārvērtē pilsoniskās sabiedrības un līdzdalības neproblemātisku normatīvu uztveri, pētot dažādās līdzdalības prakses.

Darba mērķis. Noskaidrot dažādu sabiedrības grupu līdzdalības prakses, izejot no normatīvajām pilsoniskās sabiedrības un līdzdalības definīcijām un analizējot pētījuma gaitā novērotās prakses.

Metodes. Pētījuma gaitā tika izmantots līdzdalīgais novērojums, kā arī daļēji strukturētas intervijas. Lauka darbs tika veikts divās Latvijas pašvaldībās, no kurām vienā ir 3000 iedzīvotāju un otrā – 50 000 iedzīvotāju. Pētījumā gaitā notika arī iepazīšanās ar attiecīgo pašvaldību dokumentiem un komunikācijas stratēģijām ar sabiedrību, tostarp mājaslapu pārskats, dalība diskusijās, semināros, sabiedriskajās apspriešanās.

Rezultāti. Galvenie pētījuma rezultāti ir šādi:

- 1) līdzdalība nav spontāna pilsoniskās sabiedrības reakcija, bet tiek organizēta no pašvaldības puses;
- 2) pašvaldības un sabiedrības kontaktu nodrošina "līdzdalības profesionāļi" – moderatori;
- 3) no pašvaldības puses tiek veikta grupu segmentācija sabiedrības līdzdalības organizēšanā (eksperti / laji; uzņēmēji / iedzīvotāji);
- 4) līdzdalības process, iedzīvotāju un pašvaldības sadarbības dinamika ir ļoti atšķirīga – atkarībā no tā, vai pašvaldībā ir 3000 vai 50 000 iedzīvotāju;
- 5) līdzdalības procesa dalībniekiem parasti ir multiplās identitātes – piemēram, reizē uzņēmējs un pašvaldības komisijas loceklis –, un atkarībā no situācijas tiek izspēlēta piemērotākā identitāte.

Secinājumi. Pilsoniskās sabiedrības un līdzdalības prakšu funkcionēšana Latvijā ir sintēze no 1) gadu desmitos iedibinātām politiskās līdzdalības praksēm, kas iestiepjas vēl padomju laikos; 2) importētās Rietumu līdzdalības. Līdzdalības faktiskais saturs un forma vislielākajā mērā ir atkarīgas no konkrētās pašvaldības. Konkrēto līdzdalības mehānismu efektivitāti vai neefektivitāti primāri nosaka iesaistīto pušu aktivitāte un iepriekšējā pieredze, nevis sakārtota normatīvā bāze, kas nosaka sabiedrības līdzdalību.